

BIEL CALDENTY, TESTIMONI PRIVILEGIAT DEL FÒRUM SOCIAL MUNDIAL 2009

Montserrat Nadal,
professor d'ensenyament secundari i membre de l'STEI-i

Biel Caldentey, secretari general de l'STEI-i, participà el passat mes de gener al Fòrum Social Mundial que es va celebrar a la ciutat de Belém do Pará, al Brasil. També va prendre part en el Fòrum Social de Mallorca, que es va celebrar a Palma el passat mes de març, en una taula rodona sobre educació. Hem parlat amb ell d'aquestes dues trobades i de la necessitat, més urgent que mai, de noves veus que qüestionin un sistema econòmic que condemna gran part de la humanitat a haver de malviure amb allò que sobra a un nombre cada vegada més petit de privilegiats.

Parlem en primer lloc del que és el Fòrum Social Mundial i dels seus orígens. En quines circumstàncies va néixer?

El Fòrum Social Mundial va néixer l'any 2001 a la ciutat brasilera de Porto Alegre. Va sorgir a iniciativa de vuit ONG, la majoria d'elles brasileres, tot i que n'hi havia d'altres d'àmbit internacional com ATTAC, com a alternativa a la reunió que els països més rics del planeta fan cada any a la ciutat de Davos.

Cal tenir en compte, també, una altra condició que explica l'origen del Fòrum en aquest lloc del planeta, ja que el continent americà havia començat a ser el camp d'aplicació de les polítiques neoliberals més dures, amb el desmantellament i la privatització de les més importants empreses estatals.

“...una major acumulació de la riquesa en molt poques mans i un increment cada cop més elevat de la corrupció administrativa.”

Amèrica Llatina s'havia convertit en un laboratori d'aquestes pràctiques tan lesives per als serveis públics?

Sí, sense cap dubte. L'estat havia estat reduït a la seva més mínima expressió, havien començat a

entrevista a ...

esclatar diverses crisis financeres, com el “corralito” argentí, i a més ens trobàvem amb la següent paradoxa: per una banda, un gran endeutament públic però també una major acumulació de la riquesa en molt poques mans i un increment cada cop més elevat de la corrupció administrativa. Davant aquesta situació, apareix la resposta de les organitzacions representatives del teixit social d'aquests països que volen lluitar contra l'hegemonia del discurs neoliberal i de les seves falsedats.

Quines condicions es varen donar perquè la primera cimera del Fòrum Social Mundial es fes a la ciutat de Porto Alegre?

Porto Alegre era aleshores una ciutat en què governava una coalició de partits d'esquerres, liderada pel Partit dels Treballadors. Feia un temps que des del seu ajuntament s'aplicaven mesures que anaven en la línia d'aconseguir una democràcia més participativa, on es fomentava la implicació de la ciutadania en la gestió del municipi i en el disseny dels pressupostos de la ciutat, per exemple. Va ser dins aquesta nova manera de governar i d'entendre la tasca política on es donaren les condicions que feren possible una primera cimera mundial de tots aquells moviments socials que creien que un altre món era possible, sense injustícies ni exclosos.

Quins eren els principis més importants en què s'havia de basar qualsevol cimera d'aquest caire?

Totes aquestes qüestions es recolliren a la “Carta de principis del Fòrum Social Mundial” signada a Porto Alegre. En ella hi apareixen les principals propostes que qualsevol trobada ha de garantir: el Fòrum és un espai obert de trobada per a l'aprofundiment i per a la reflexió, el debat democràtic d'idees, per a la formulació de propostes de les entitats i dels moviments de la societat civil que s'oposen al neoliberalisme i al domini del món per part del capital. També es diu que el Fòrum Social Mundial de Porto Alegre va ser un esdeveniment localitzat en el temps i en l'espai. A partir de llavors, amb la certesa del que allí es va proclamar en afirmar que “*Un altre món és possible*”, aquest es torna un procés permanent de recerca i de construcció d'alternatives que facin possible l'enderroc d'un sistema econòmic que malmet les persones i el medi ambient.

En aquests moments tot el món es troba sota els efectes d'una crisi que sembla arribar a tots els llocs del planeta. Ha estat present aquesta sensació a la cimera d'enguany?

La veritat és que crec que hem de ser molt conscients que els països “perifèrics”, per no usar el terme “pobres”, ja tenen i pateixen una crisi estructural, hi viuen immersos des de fa molts anys. Ells paguen els excessos i el luxe dels països del Nord. Per tant, tot i que pugui sonar molt fort això que diré, pens que aquesta nova crisi no els aporta res de nou, no els ha suposat res diferent perquè ja la duen aferrada a la seva pell des de fa moltes dècades.

“...els Estats Units d'Amèrica, a pesar del tarannà del seu president de torn, representen per als països empobrits la potència militar imperialista del sistema capitalista internacional.”

entrevista a ...

I l'efecte Obama, ha estat present en cap moment al llarg del Fòrum? La seva arribada a la Casa Blanca ha suposat alguna esperança per als països empobrits?

Hem de tenir en compte que els Estats Units d'Amèrica, a pesar del tarannà del seu president de torn, representen per als països empobrits la potència militar imperialista del sistema capitalista internacional. Si bé és cert que l'arribada d'Obama havia despertat algunes expectatives de canvi i de millora de les relacions entre la potència del nord i els països del Sud. Malgrat això, poques setmanes abans del Fòrum es va produir el setge israelià a la franja de Gaza i per part de la diplomàcia internacional s'esperava alguna cosa més que el silenci i l'actitud "contemplativa" que el successor de Bush va demostrar en tot aquest afer.

Quins eren els grans objectius de la cimera d'enguany a Belém do Pará?

Per citar-ne uns quants, entre molts d'altres, esmentaria els següents:

- Per la construcció d'un món de pau, justícia, ètica i respecte per les diferents espiritualitats, lliure d'armes, especialment de les nuclears.
- Per l'alliberament del món del domini del capital, de les multinacionals, de la dominació imperialista patriarcal, colonial i neocolonial i dels sistemes desiguals de comerç, amb la condonació del deute dels països empobrits.
- Per l'accés universal i sostenible als béns comuns de la humanitat i de la natura, per la preservació del nostre planeta i dels seus recursos, especialment de l'aigua, de les selves i de les fonts renovables d'energia.
- Per la democratització i la descolonització del coneixement, de la cultura i de la comunicació, per l'articulació d'un sistema compartit de coneixements i sabers.
- Per la dignitat, la diversitat, la garantia d'igualtat de gènere, raça, ètnia, orientació sexual, i per l'eliminació de totes les formes de discriminació i de castes.

- Per la construcció d'un ordre mundial basat en la sobirania, en l'autodeterminació i en els drets dels pobles, incloses les minories i els immigrants.
- Per la construcció d'una economia basada en tots els pobles, democratitzada, emancipadora, sostenible i solidària, amb comerç ètic i just.

Una de les seccions en la qual vares participar va ser en el Fòrum Social d'Educació. Quines qüestions s'hi varen tractar?

Aquesta vegada el Fòrum Social d'Educació va servir per fer molt més visibles els moviments indigenistes d'Amèrica Llatina. Hem de tenir en compte que el Fòrum es feia a Belém, a l'estat de Pará, que és una zona de la ribera del riu Amazones i la presència de representants de les cultures indígenes de la zona va ser molt nombrosa. A les sessions de feina que s'hi varen fer es va tractar el paper d'aquestes cultures, la seva presència en el sistema educatiu, l'aportació de la seva manera d'entendre el món i de relacionar-se amb la natura. En tot moment es va afirmar la necessitat d'una educació per la sostenibilitat, molt lligada al territori.

“...fer veure a la majoria de ciutadans que democràcia i mercat són dos conceptes que no poden conviure junts, ja que el segon és la negació de l'altre.”

Una de les sessions va estar dedicada al Dia Pan-Amazònic. He comentat abans que Belém es troba molt a prop de l'acabament del riu Amazones i, per aquest motiu, era el lloc idoni d'aproximació dels pobles indígenes en la seva lluita per una Amazònia democràtica, sostenible i solidària. En aquell recinte universitari s'havien muntat un gran nombre de carpes, paradetes, llocs on tant els moviments socials, els sindicats, les cooperatives com les associacions de pobles indígenes donaven a conèixer la seva cultura i la seva realitat. Era espectacular el desplegament i poder veure per primera vegada en la història dels fòrums, si no

entrevista a ...

vaig errat, un nombre tan gran d'indígenes presents en el campus amb les seves reivindicacions.

Quin tipus d'educació es defensava?

Una vertadera educació ha d'estar basada en el respecte a la diversitat cultural, per la integració de les diverses ètnies, per la cura de la natura, i també ha de qüestionar el model d'acumulació i d'explotació dels recursos que en aquests moments impera en el món. La tasca educativa és una eina fonamental per formar homes i dones que incideixin en la necessitat de transformar la nostra societat i el nostre entorn i en fer veure a la majoria de ciutadans que democràcia i mercat són dos conceptes que no poden conviure junts, ja que el segon és la negació de l'altre.

Un dels ponents de la conferència inaugural, Moacir Gadotti, professor titular de la Facultat d'Educació de la Universitat de São Paulo i director de l'Institut Paulo Freire exposà quina havia de ser la tasca de l'educador, de l'escola i de l'educació. Digué que avui ser professor no és ni més difícil ni més fàcil que anys enrere. És diferent.

Davant la velocitat en què la informació es transmet, envelleix i mor i davant un món en constant evolució, el desenvolupament de la professió canvia. La formació continuada necessita una major integració en els espais socials, com puguin ser la casa, l'escola o l'empresa, entre d'altres, per preparar l'alumne a viure millor dins la societat del coneixement. Com ja preveia Herbert McLuhan els anys seixanta, el planeta s'ha convertit en la nostra aula i en la nostra adreça. El ciberespai ha romput l'esquema d'un temps propi d'aprenentatge. L'espai d'aprenentatge es troba aquí i a qualsevol lloc. El temps per aprendre és avui i sempre.

En resum, podríem dir que els i les docents ens hem convertit en aprenents permanents, en constructors de sentit, en cooperadors i, sobretot, en organitzadors de l'aprenentatge. Ser professor avui és viure intensament el temps amb consciència i sensibilitat. No es pot imaginar un futur per a la humanitat sense educadors.

L'STEI-i és un sindicat del primer món que participa habitualment en el Fòrum Social Mundial. Què li aporta, què n'aprèn d'aquestes trobades?

Sobretot hem après ideologia. Aquest ha estat un aspecte molt determinant: el que ha quedat més clar és que l'educació és un dret; no és un servei ni una mercaderia amb la qual poder fer negoci. Aquest dret, per tant, no pot entrar en la dinàmica de les lleis de l'oferta i de la demanda, enarborant el principi de la lliure elecció de centre, defensada des de certs sectors de les patronals de l'ensenyament i de la dreta.

“...i ben aviat s'ha posat en marxa una cadena de denúncia de l'estat d'indefensió en què es troben les nostres companyes i companys i de la injustícia que pateixen.”

Hem de fer tot el possible per garantir una educació de qualitat, i que la igualtat d'oportunitats sigui un principi a

entrevista a ...

l'abast de tothom, sense excepcions. S'han d'articular les mesures adients perquè aquest dret també arribi als sectors que amb massa freqüència en queden exclosos. L'STEI-i no ha de perdre de vista que, juntament amb la millora de les condicions laborals del professorat, ha de reivindicar un sistema educatiu de qualitat a l'abast de tothom, sense excepcions.

Per altra banda, també ha estat un espai en què hem compartit les nostres experiències amb moltes companyes i companys que, arreu del planeta, lluitam pels mateixos objectius de justícia social i de distribució de la riquesa. Aquestes trobades ens serveixen per a refermar els nostres vincles de solidaritat, però no una solidaritat entesa com a l'intercanvi d'un ajut econòmic sinó com l'intercanvi d'idees i de suports mutus. Hem de ser molt conscients que, davant l'amenaça global contra els serveis públics, ens calen respostes unitàries, fent sentir una sola veu per a la defensa d'uns béns que han de continuar a l'abast de tota la ciutadania, sense condicions de cap casta. Un exemple d'aquesta solidaritat global a què em referia abans es pot veure molt clarament quan s'ha donat alguna situació de repressió sindical a qualche país de Centreamèrica: la xarxa mundial de suport, dels altres sindicats, ha tramès una carta al Ministeri d'Educació del país en qüestió i ben aviat s'ha posat en marxa una cadena de denúncia de l'estat d'indefensió en què es troben les nostres companyes i companys i de la injustícia que pateixen. Des dels països del Nord ens costa entendre que a algunes latituds del nostre món, la defensa dels drets bàsics dels treballadors et pot suposar arriscar la pròpia vida i la dels teus.

Mesos després de la celebració del Fòrum Social Mundial, s'ha celebrat el Fòrum Social de Mallorca. Quina vinculació hi ha entre les dues cimeres?

L'any 2001, en el primer Fòrum Social de Porto Alegre, es va signar una "Carta de principis", a la qual m'he referit abans, en la

qual es recollien les condicions que havia de complir qualsevol ciutat que volgués organitzar una cimera d'aquest caire. Havien de ser organitzacions lligades a la subscripció de les línies bàsiques contràries al model neoliberal. A més, en aquell primer Fòrum la presència d'entitats de les illes va ser molt nombrosa i ja aleshores va sorgir la voluntat de fer una trobada d'entitats adaptada al nostre entorn on poder debatre les accions que es podien executar a la nostra Comunitat autònoma. El que es tracta a cada una d'aquestes cimeres és d'adaptar a la nostra realitat sociocultural, les idees i les propostes que hem debatut a escala mundial; és allò de fer efectiva la màxima de "pensar globalment, actuar localment" □

